

Briuselis, 2014 m. vasario 5 d.
(OR. en)

6113/14
ADD 23

JAI 61
GENVAL 6

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

---

nuo:	Europos Komisijos generalinio sekretoriaus, kurio vardu pasirašo direktorius Jordi AYET PUIGARNAU
gavimo data:	2014 m. vasario 3 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui Uwe CORSEPIUSUI
Komisijos dok. Nr.:	COM(2014) 38 final Annex 23
Dalykas:	ES kovos su korupcija ataskaitos PRIEDAS „RUMUNIJA“

Delegacijoms pridedamas Komisijos dokumentas COM(2014) 38 final Annex 23.

Priedama: COM(2014) 38 final Annex 23

Bruselis, 3.2.2014
COM(2014) 38 final

ANNEX 23

PRIEDAS

„RUMUNIJA“

prie

ES kovos su korupcija ataskaitos

RUMUNIJA

1. IŽANGA. PAGRINDINIAI ASPEKTAI IR APLINKYBĖS

Kovos su korupcija sistema

Strateginis požiūris. Naujausią 2012–2015 m. nacionalinę kovos su korupcija strategiją vyriausybė priėmė ir parlamentas patvirtino 2012 m.¹ Dėl strategijos plačiai konsultuotasi, jai pritarė dauguma suinteresuotųjų subjektų. Strategijoje taikomas įvairias sritis apimantis požiūris, ją įgyvendinant būtina parengti konkretiems sektoriams ir įstaigoms skirtas kovos su korupcija strategijas pačiose įvairiausiose srityse. Strategijos įgyvendinimas buvo stebimas taikant tarpusavio vertinimo mechanizmą, buvo įtraukta ir pilietinė visuomenė. Taip pat buvo sukurtos bendradarbiavimo platformos, kuriose į grupes jungėsi įvairių kategorijų suinteresuotieji subjektai². Stebėseną atliekama etapais, vertinant atskiras sritis. Stebėsenos veikla ir suteikti įvertinimai aprašyti specialiaame portale³. Minėta strategija įgyvendinama pagal 2014–2012 m. biudžeto strategiją. Nacionalinė kovos su korupcija strategija grindžiama projektų principu: t. y. kai kurios priemonės įgyvendinamos pagal konkrečius projektus, o kitoms, manoma, papildomų lėšų nereikia ir laikoma, kad jos turėtų būti įgyvendinamos iš įprasto atitinkamų institucijų biudžeto. Pastarajai kategorijai priklauso 80 proc. numatytų priemonių. Nors yra tam tikra pažanga kovojant su aukšto lygio korupcija, bet šalinant smulkiają pakankamų rezultatų nepasiekta. Prevencijos priemonės tiek centriniu, tiek vietos lygmenimis tebėra palyginti menkos. Pagal 2013 m. Europos ekonominės politikos koordinavimo semestrą Taryba Rumunijai rekomendavo veiksmingiau kovoti su korupcija⁴.

Teisinė sistema. Teisinė sistema iš esmės sukurta. Neseniai imtasi reformuoti Baudžiamąjį kodeksą ir Baudžiamojo proceso kodeksą, kurio pataisos turėtų įsigaliooti 2014 m. pradžioje. Šiomis reformomis siekiama patobulinti teisinę sistemą, stiprinti teisėsaugos ir kovos su korupcija institucijas ir užtikrinti, kad teisminės institucijos veiksmingiau ir nuosekliai spręstų aukšto lygio korupcijos bylas. Tačiau dėl 2013 m. gruodžio mėn. parlamento teisėkūros iniciatyvų, kuriomis, be kita ko, buvo siekiama susiaurinti korupcijos nusikaltimų apibrėžtis ir baudžiamosios teisės nuostatas dėl interesų konflikto, iškilo didelių abejonių dėl galiojančių teisės aktų stabilumo ir politinio įsipareigojimo vykdyti reformas kovos su korupcija srityje. 2014 m. sausio mėn. Rumunijos Konstitucinis Teismas minėtas pataisas paskelbė prieštaraujančiomis Konstitucijai⁵. Dar neišspręstos kitos didelės problemos, įskaitant problemas, susijusias su naujų kodeksų įgyvendinimu. Papildomų sunkumų kyla dėl šių teisės aktų nestabilumo ir praktikuojančių teisininkų įvardytų teisinių problemų, dėl kurių gali prireikti iš dalies pakeisti kodeksus arba aiškinamąsias gaires iki jiems įsigaliojant⁶.

Institucinė sistema. Rumunija sukūrė išsamią kovos su korupcija institucinę struktūrą. Nacionalinis kovos su korupcija direktoratas (rum. DNA) (specializuota prokuratūra) nagrinėja aukšto lygio korupcijos bylas. DNA pasiekė gerų rezultatų nešališkai nagrinėdama kaltinimus

1 <http://www.just.ro/LinkClick.aspx?fileticket=T3mIRnW1IsY%3D&tabid=2102>.

2 Nepriklausomos agentūros, teisėsaugos ir teisminės institucijos, vietos administracijos, ministerijos, verslo sektoriaus bei pilietinės visuomenės atstovai.

3 <http://sna.just.ro/Pagināprincipalā.aspx>

4 2013 m. liepos 9 d. Tarybos rekomendacija 2013/C 217/17.

5 <http://www.ccr.ro/noutati/COMUNICAT-DE-PRES-75>.

6 Tai patvirtinta keliose iš eilės pagal bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmą Komisijos paskelbtose ataskaitose ir 2014 m. sausio 22 d. pakartota naujausioje šio mechanizmo ataskaitoje, kurią galima rasti adresu http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2014_37_en.pdf.

aukšto lygio korupcija⁷. Per šio direktorato pastarąjį dešimtmetį sėkmingai vykdytus tyrimus išaiškinta aukšto rango politikų ir valstybės tarnautojų, teisminių institucijų atstovų, teisėsaugos pareigūnų ir įvairių sektorių (transporto, infrastruktūros, sveikatos priežiūros, gavybos pramonės, energetikos, žemės ūkio, sporto ir kt.) dalyvių korupcijos atvejų. Ilgą laiką teisminės institucijos aukšto lygio korupcijos bylas nagrinėjo ne taip veiksmingai. Pastaraisiais metais pastebėta pokyčių. Pavyzdį visų pirma parodė Aukščiausiasis kasacinis ir teisingumo teismas – jis ėmė veiksmingiau nagrinėti sudėtingas korupcijos bylas. Vidaus reikalų ministerijos Kovos su korupcija generalinis direktoratas (rum. DGA) yra specializuotas policijos padalinys, kurio pagrindinis uždavinys – nagrinėti korupcijos atvejus policijoje ir kituose sektoriuose. Nacionalinė tarnybinės etikos agentūra (rum. ANI) nagrinėja interesų konfliktus, veiklos nesuderinamumo atvejus ir aiškinasi su valstybės tarnautojų asmeniniu turto susijusias aplinkybes. Apskritai nuo įkūrimo 2008 m. ANI veiklos rezultatai buvo geri. Per pastaruosius penkerius metus patvirtinta daugiau negu 80 proc. ANI sprendimų dėl veiklos nesuderinamumo ir administracinių sprendimų dėl interesų konfliktų. Pagal galutinius teismo sprendimus, priimtus ANI sprendimų pagrindu, konfiskuota 1 mln. EUR vertės nepagrįstai įgyto asmeninio turto. Tačiau ilgainiui veikiant ANI sprendimų pagrindu iškildavo rimtų problemų⁸. Politinė valia remti kovos su korupcija institucijų ir teisminių institucijų nepriklausomumą, stabilumą ir pajėgumus nebuvo nuolat vienoda.

Apklausos

Nuomonių tyrimai. 2013 m. specialiosios „Eurobarometro“ apklausos dėl korupcijos⁹ duomenimis, 93 proc. respondentų rumunų pritarė, kad jų šalyje korupcija yra plačiai paplitusi problema (ES vidurkis – 76 proc.), o 42 proc. teigė asmeniškai jaučiantys korupcijos poveikį kasdieniame gyvenime (ES vidurkis – 26 proc.). 82 proc. mano, kad dažnai tam tikras viešasis paslaugas lengviausia gauti kyšininkaujant arba naudojantis ryšiais (ES vidurkis – 73 proc.).

Korupcijos patirtis. 25 proc. 2013 m. specialioje „Eurobarometro“ apklausoje dėl korupcijos dalyvavusių respondentų rumunų pripažino, kad per pastaruosius 12 mėnesių jų prašyta sumokėti kyšį už paslaugas arba iš jų to tikėtasi. Toks rodiklis – antras pagal dydį ES (ES vidurkis – 4 proc.).

Įmonių apklausos. 2013 m. „Eurobarometro“ įmonių apklausos¹⁰ duomenimis, 81 proc. Rumunijos įmonių teigė, kad favoritizmas ir korupcija kenkia įmonių konkurencijai Rumunijoje (ES vidurkis – 73 proc.). 65 proc. respondentų manė, kad korupcija trukdo jų įmonei užsiimti verslu Rumunijoje (ES vidurkis – 43 proc.), o 64 proc. manė, kad trukdo patronažas ir nepotizmas (ES vidurkis – 41 proc.).

Kontekstas

Bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmas (BTM). Rumunijoje stebėseną pagal BTM vykdoma nuo jos įstojimo į ES. Jos rezultatai matuojami pagal keturis orientacinius tikslus šiose srityse: teisingumo reformų, tarnybinės etikos, aukšto lygio korupcijos ir korupcijos viešajame sektoriuje prevencijos ir kovos su ja. Pagal Komisijos sprendimą, kuriuo nustatomas BTM,

---

7 Daugiau informacijos apie rezultatus – skirsnyje „Baudžiamasis korupcijos persekiojimas“.

8 http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2012_410_en.pdf.

9 2013 m. specialioji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 397.

10 2013 m. greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 374.

reikalaujama, kad visi orientaciniai tikslai būtų įgyvendinami patenkinamai¹¹. 2012 m., praėjus penkeriems metams nuo Rumunijos įstojimo, apžvelgti įgyvendinimo rezultatai. Padaryta išvada, kad daugelis BTM orientaciniams tikslams įgyvendinti reikalingų pagrindinių elementų buvo sukurti, tačiau vis dar kilo abejonių dėl reformų tvarumo ir negrįžtamumo, taip pat dar nebuvo įgyvendinimo rezultatų, į kuriuos atsižvelgdama Komisija galėtų nuspręsti nutraukti BTM¹². Naujusias 2014 m. sausio mėn. paskelbtas esamos padėties tyrimas, kuriame atsižvelgta į naujesnius pokyčius, parodė, kad „siekiant pažangos susiduriama su sunkumais – tam tikrose srityse laimėjimų siekti sunku arba jie praranda vertę dėl nesėkmių kitose srityse“¹³.

Privatusis sektorius. Pasaulio ekonomikos forumo 2013–2014 m. Pasaulio korupcijos indekse nurodyta, kad Rumunijoje korupcija yra antra pagal svarbą verslo kliūtis po mokesčių tarifų¹⁴. Rumunija į nacionalinę teisę visapusiškai perkėlė Tarybos pamatinio sprendimo 2003/568/TVR nuostatas dėl juridinių asmenų atsakomybės ir jiems taikomų sankcijų¹⁵. Tačiau antroje šio pamatinio sprendimo įgyvendinimo ataskaitoje pažymėta, kad kol kas nepakankamai aišku, kaip pagal Rumunijos teisės aktus vertinamas dėl aktyvaus kyšininkavimo privačiajame sektoriuje trečiosioms šalims tenkantis atlygis. Nustatyta, kad 2012 m. šešėlinės ekonomikos vertė buvo 29,6 proc. BVP – tai antras pagal dydį rodiklis ES¹⁶.

Politinių partijų finansavimas. Didelio atgarsio sulaukusios korupcijos bylos rodo, kad esama partijų ir rinkiminių kampanijų finansavimo priežiūros, taip pat rinkimų klastojimo prevencijos trūkumų. 2012 m. gruodžio mėn. atitikties reikalavimams ataskaitoje Valstybių prieš korupciją grupė (GRECO) nurodė, kad vis dar nėra visapusiškai os 10 iš jos 13 rekomendacijų dėl partijų finansavimo. Rengiami daliniai teisės aktų pakeitimai; jeigu jie bus priimti, bus užpildytos kai kurios spragos, visų pirma susijusios su galimybe susipažinti su politinių partijų metinėmis finansinėmis ataskaitomis. Be to, nėra tinkamai įgyvendinamos esamos nuostatos.

Pranešimas apie pažeidimus. Nuo 2004 m. Rumunijoje galioja specialūs teisės aktai dėl asmenų, pranešančių apie pažeidimus viešajame sektoriuje, apsaugos¹⁷. Pagal įstatymus reikalaujama, kad viešojo sektoriaus darbuotojai praneštų apie korupciją valstybės tarnyboje. Pagal įstatymus nustatyta ne tik apsauga nuo keršto, bet ir apie pažeidimus pranešančių asmenų tapatybės apsauga. Tačiau dar nenustatyta, ar ši teisinė sistema veiksminga. 2009 m. „Transparency International“ 10 ES valstybių narių atliktas apie pažeidimus pranešančių asmenų apsaugos tyrimas parodė, kad teisės aktai įgyvendinami nevienodai ir kad 40 proc. Rumunijoje stebėtų atvejų tokiems asmenims buvo įvairiais būdais atkeršyta¹⁸. Naujesnėje 2013 m. lapkričio mėn. „Transparency International“ ataskaitoje pažymėta, kad imtasi papildomų veiksmų apie pažeidimus pranešantiems asmenims apsaugoti¹⁹. Apie pažeidimus pranešančių asmenų apsaugos

---

11 2006 m. gruodžio 13 d. Komisijos sprendimas 2006/928/EB, nustatantis bendradarbiavimo su Rumunija ir jos pažangos siekiant orientacinių tikslų teismų reformos ir kovos su korupcija srityse patikrinimo mechanizmą (C(2006) 6569 final), http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/romania/ro_accompanying_measures_1206_en.pdf.

12 http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2012_410_en.pdf.

13 http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2014_37_en.pdf.

14 http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf.

15 COM(2011) 309 galutinis, 2011 m. birželio 6 d. antroji Pamatinio sprendimo 2003/568/TVR įgyvendinimo ataskaita: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/docs/report_corruption_private_sector_en.pdf.

16 http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/themes/06_shadow_economy.pdf.

17 Įstatymas Nr. 571/2004 dėl valdžios ir kitų viešojo sektoriaus institucijų bei kitų įstaigų darbuotojų, pranešančių apie įstatymų pažeidimus, apsaugos.

18 „Alternatyva tylai. Apie pažeidimus pranešančių asmenų apsauga 10-yje Europos šalių“ (*An Alternative to Silence, Whistle-Blower Protection in 10 European Countries*), 2009 m. lapkričio mėn., p. 9 ir 15:

http://archive.transparency.org/global_priorities/other_thematic_issues/towards_greater_protection_of_whistleblowers/enhancing_whistleblower_protection_in_the_european_union.

19 http://www.transparency.org/whatwedo/pub/whistleblowing_in_europe_legal_protections_for_whistleblowers_in_the_eu.

mechanizmų ir esamų teisės aktų įgyvendinimo tobulinimas – vieni iš nacionalinės kovos su korupcija strategijos tikslų.

Lobistinės veiklos skaidrumas. Lobistinė veikla Rumunijoje neregamentuojama. Valstybės tarnautojai neprivalo registruoti ryšių su lobistais ar apie juos pranešti. Rumunijos valdžios institucijos manė, kad tokie teisės aktai nebūtini, nes su lobizmu susijusi rizika esą reglamentuojama galiojančiomis valstybės tarnautojams taikomomis taisyklėmis dėl interesų konfliktų ir veiklos nesuderinamumo. Deputatų rūmai šiuo metu diskutuoja dėl įstatymo, kuriuo reglamentuojamas lobizmas, projekto. 2010 m. įsteigta Rumunijos lobistų asociacija, siekiant skatinti lobistinę veiklą ir galbūt užtikrinti savireguliaciją. Tačiau kol kas jos poveikis buvo ribotas.

Žiniasklaida ir galimybė susipažinti su informacija. Pastaraisiais metais pranešimų objektyvumas sumenko, ir žurnalistikos srityje „viršų dažnai ima asmeniniai interesai ir žiniasklaidos priemonių savininkų politinės pažiūros“²⁰ – kartais teisėjai ir su korupcija kovojantys subjektai net bauginami. Galimybę susipažinti su informacija visoje šalyje dar labiau riboja žiniasklaidos laisvės suvaržymai. Padėtį apsunkina tai, kad Rumunijoje interneto aprėptis yra viena mažiausių ES²¹. Netinkamas teisės aktų, reglamentuojančių galimybę gauti informaciją, įgyvendinimas taip pat turi įtakos gebėjimams užtikrinti korupcijos prevenciją ir kontrolę. „Freedom House“ 2013 m. spaudos laisvės tyrime Rumunija pagal jai skirtus balus patenka į „iš dalies laisvų“ šalių grupę²².

2. DALYKINĖS SRITYS

Patraukimas atsakomybėn už korupciją

2002 m. įkurta centrinė autonominė specializuota kovos su korupcija prokuratūra. Per pirmuosius kelerius veiklos metus jai nepavyko pasiekti teigiamų rezultatų nagrinėjant didelio atgarsio sulaukusias bylas. 2005 m. prokuratūra pertvarkyta, pakeisti įgaliojimai ir darbuotojai. Taip pat pakeistas jos pavadinimas – ji tapo Nacionaliniu kovos su korupcija direktoratu (rum. DNA). Pagrindinis dėmesys buvo sutelktas į aukšto lygio bylas ir itin sudėtingas bylas. Šiuo metu DNA nagrinėja aukšto ir vidutinio lygio korupcijos bylas²³ ir ES finansinių interesų pažeidimus²⁴. Be centrinio biuro, veikia 15 regioninių tarnybų²⁵ ir keturi regioniniai biurai.

Nuo 2006 m., atsiradus naujiems vadovams ir politinei valiai kovoti su korupcija, DNA ėmė daryti pažangą sprendama aukšto lygio korupcijos bylas ir pasiekė išpūdingų rezultatų. 2012 m. liepos mėn. BTM ataskaitoje pažymėta, kad „DNA pasiekti rezultatai nagrinėjant aukšto lygio korupcijos bylas ir atliekant atitinkamą baudžiamąjį persekiojimą gali būti laikomi vienu

---

20 „Bertelsmann Stiftung“ (2012), „2012 m. BTI ataskaita. Rumunija“ (*BTI 2012 – Romania Country Report*). „Gütersloth“: „Bertelsmann Stiftung“, p. 8: <http://www.bti-project.org/fileadmin/Inhalte/reports/2012/pdf/BTI%202012%20Romania.pdf>.

21 2012 m. Indeksas „Europe 2020“ rodo, kad Rumunijoje interneto aprėptis yra vos 39,9 proc. http://reports.weforum.org/the-europe-2020-competitiveness-report/?utm_source=EU2020map&utm_medium=mapembed&utm_campaign=EU2020%2Bembeds#.

22 <http://www.freedomhouse.org/report-types/freedom-press>.

23 Ar byla laikytina aukšto arba vidutinio lygio korupcijos byla, nustatoma pagal vieną iš šių trijų kriterijų: kyšio arba nederamo atlygio vertė viršija 10 000 EUR, žala yra didesnė negu 200 000 EUR, įtariamas pažeidėjas yra aukšto rango išrinktas ar paskirtas pareigūnas arba vidurinio lygio vadovų lygmens pareigūnas.

24 http://www.pna.ro/faces/cine_lucreaza.xhtml.

25 Atitinka apeliacinių teismų jurisdikciją.

svarbiausių laimėjimų Rumunijoje nuo jos įstojimo. [...] Nuo 2007 m. DNA iškėlė bylą aukščiausio lygio politikams ir teismų pareigūnams, priklausantiems visoms pagrindinėms politinėms partijoms²⁶. DNA sėkmingai veikti padėjo tai, kad jos struktūrai priklauso ne tik prokurorai, bet ir kriminalinės policijos atstovai bei ekonomikos, finansų, bankininkystės, muitinės ir IT specialistai²⁷.

DNA keliant vis daugiau aukšto lygio korupcijos bylą, buvo atidžiai stebimi teisminių institucijų pajėgumai tokias bylas nagrinėti. BPM ataskaitose išsamiai išnagrinėtos teismo procesų dėl aukšto lygio korupcijos bylą vilkinimo priežastys (kai kuriais atvejais net buvo kilęs pavojus, kad sueis senaties terminas)²⁸. Vis dėlto teismuose nagrinėjamų aukšto lygio korupcijos bylą skaičius per pastaruosius dvejus metus pastebimai padidėjo, visų pirma dėl Aukščiausiojo kasacinio ir teisingumo teismo pastangų. Teismų inspekcijos tarnybos, kuri tyrė bylą nagrinėjimo procesų trukmę ir reikšmingų vėlavimų priežastis aukšto lygio korupcijos bylose, ataskaitoje patvirtinta, kad sprendimų, kuriuos vėluota priimti, skaičius sumažėjo²⁹. Dar neaišku, ar ši tendencija išliks. Kai kuriose dar nebaigtose nagrinėti svarbiose bylose įtariamiesiems pažeidėjams kaltinimai pareikšti prieš daugiau negu šešerius metus³⁰.

Geroji praktika. DNA laimėjimai aukšto lygio korupcijos bylose³¹

Nuo 2006 m. sausio 1 d. iki 2012 m. spalio mėn. DNA pareiškė kaltinimus 4 738 atsakovams, iš kurių 2 101 ėjo svarbias pareigas³². Per pastaruosius septynerius metus DNA kaltinimų, kuriuos galutiniais sprendimais patvirtino teismai, lygis pasiekė 90,25 proc. Šiuo laikotarpiu galutiniai apkaltinamieji nuosprendžiai pateikti 1 496 atsakovams, iš kurių beveik pusė ėjo politines pareigas (įskaitant vieną buvusį ministrą pirmininką, vieną ministrą, 8 parlamento narius, vieną valstybės sekretorių, 26 merus, merų pavaduotojus ir prefektus, 50 valstybinių įmonių ir viešųjų institucijų direktorių ir 60 kontrolės institucijų pareigūnų). Nuo 2013 m. lapkričio 15 d. iki sausio 1 d. pasiekti rezultatai panašūs: kaltinimai pareikšti 823 atsakovams, dėl 857 atsakovų priimti 179 galutiniai teismo sprendimai.

Per pastaruosius dvejus metus labai padaugėjo bylą, kurios užbaigtos priėmus sprendimus. Per pirmuosius tris 2012 m. ketvirčius priimtų galutinių apkaltinamųjų nuosprendžių skaičius buvo beveik dvigubai didesnis nei ankstesniais metais ir keturis kartus didesnis nei prieš septynerius metus. 2011 m. daugiau nei 230 pasienio policijos ir muitinės pareigūnų iš šešių sienos perėjimo punktų buvo patraukta baudžiamojon atsakomybėn dėl kyšio ėmimo ir dalyvavimo organizuotoje nusikalstamoje grupuotėje (dauguma atvejų buvo susiję su cigarečių kontrabanda)³³. Reikėtų paminėti dvi plataus atgarsio sulaukusias DNA bylas prieš buvusį ministrą pirmininką. Jam

26 http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2012_410_en.pdf.

27 <http://www.pna.ro/faces/structura.xhtml>.

28 http://ec.europa.eu/cvm/docs/swd_2012_231_en.pdf.

29 http://emap.csm1909.ro/Documente.aspx?path=emap_docs/200704Documente/115400000400463.pdf.

30 ES bendrai finansuojamas žiniasklaidos stebėsenos projektas, kurį įgyvendinant stebimi visi kai kurių aukšto lygio korupcijos bylą baudžiamojon proceso etapai ir skelbiamos viešos ataskaitos: <http://anticoruptie.hotnews.ro/>.

31 <http://www.pna.ro/faces/obiect2.jsp?id=193>.

32 Tarp jų buvo vienas buvęs ministras pirmininkas, devyni ministrai, penki valstybės sekretoriai, 23 parlamento nariai, 105 merai ir merų pavaduotojai, aštuoni apskričių tarybų pirmininkai ir pirmininkų pavaduotojai, aštuoni nacionalinių agentūrų direktoriai, 40 valstybinių įmonių ir autonominių administracijų direktorių, 42 Finansinės priežiūros tarnybos pareigūnai ir 48 juridiniai subjektai.

33 FRONTEX užsakytas kovos su korupcija priemonių ES sienų kontrolės srityje tyrimas parodė, kad minėta grupuotė sienos apsaugos pareigūnams duodavo po 500 EUR per dieną. Nors šis atvejis parodė, kad teisėsaugos institucijos gali veiksmingai nustatyti tokios rūšies stambaus masto korupcijos schemas, taip pat paaiškėjo pasienio apsaugos pareigūnų korupcijos lygis ir ryšiai su organizuotais nusikaltėliais: http://www.frontex.europa.eu/assets/Publications/Research/Study_on_anticorruption_measures_in_EU_border_control.pdf.

pateikti kaltinimai neteisėtai finansavus prezidento rinkimų kampaniją, už tai jis buvo įkalintas, ir šiuo metu kalia dėl kaltinimų kitoje byloje – už korupciją. Kitos DNA plataus atgarsio bylos iškeltos patiems įvairiausiems politikams. Buvusiam Klužo merui pareikšti kaltinimai paėmus kyšį už sudarytas galimybes pasirašyti viešųjų pirkimų sutartis. Jo veikla buvo tirama pritaikius kardomąjį kalinimą tuo metu, kai jis buvo įtakingas valdančiosios partijos narys. Tuometiniam ministrui (kurio kadencija šiuo metu pasibaigusi) pirmojoje instancijoje pareikštas apkaltinamasis nuosprendis dėl piktnaudžiavimo tarnyba už paslaugas, kuriomis jis, kaip įtariama, naudojosi eidamas ankstesnes pareigas. Parlamento narys įkalintas pagal galutinius teismo sprendimus dviejose korupcijos bylose (dėl bendrininkavimo piktnaudžiaujant tarnybine padėtimi sudarant neteisėtus nuosavybės apsiekitimo sandorius dėl Gynybos ministerijai priklausančios žemės ir dėl kyšininkavimo, kuriame dalyvavo futbolo klubo žaidėjai).

Kalbant apie smulkią korupciją, Viešųjų reikalų ministerija pranešė, kad 2013 m., palyginti su panašiu ataskaitiniu laikotarpiu 2012 m., išspręsta maždaug 9 proc. daugiau bylų. Pareikšta maždaug 15 proc. daugiau kaltinimų. Tačiau nors pastaraisiais metais prokuratūros visoje šalyje darė tam tikrą pažangą nagrinėdamos smulkios korupcijos bylas³⁴, apskritai įtikinamų rezultatų nepasiekta³⁵. Kiekviena prokuratūra paskyrė bent po vieną prokurorą korupcijos byloms nagrinėti. Dauguma atvejų, dėl kurių šalies prokuratūros kelia bylas, susiję su policijos pareigūnais. Tai taip pat gali būti Vidaus reikalų ministerijos Kovos su korupcija generalinio direktorato veiksmingos veiklos rezultatas. Tačiau bendras teismuose iškeliamų kitų smulkios korupcijos bylų skaičius palyginti mažas.

Tirti aukšto lygio korupciją DNA taip pat padėjo politinės aplinkybės – ji galėjo vykdyti veiklą nešališkai ir nepriklausomai. Lemiamas DNA veiksmingumo veiksnys yra jos vadovų paskyrimas³⁶. Kaip pabrėžta 2014 m. sausio mėn. BTM ataskaitoje³⁷, „generalinio prokuroro ir DNA bei Kovos su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu direktorato (DIICOT) vadovų skyrimas buvo užtęstas procesas“. Procedūra, pagal kurią galiausiai paskirti šių institucijų vadovai, nors joje ir dalyvavo svarbių rezultatų pasiekę asmenys, „iš esmės buvo politinė – tai nebuvo procedūra, skirta kandidatų pranašumams išnagrinėti ir tikrai konkurencijai užtikrinti“³⁸. Kaip pažymėta 2014 m. sausio mėn. BTM ataskaitoje, 2013 m. spalio mėn. pradžioje priėmus sprendimus dėl DNA skyrių vadovų ir vadovų pavaduotojų paskyrimo iškilo papildomų sunkumų. Staiga nustota skirti asmenis į laikinas pareigybes, be to, teisingumo ministras paskyrė kelis asmenis iš esmės nesikonsultavęs su DNA vadovu. Taip pat iškilo abejonių dėl šių asmenų paskyrimo laiko – manyta, kad jie paskirti atsižvelgiant į DNA sprendimus politinių asmenų bylose. Po viešos kritikos, įskaitant Aukščiausiosios magistratų tarybos kritiką, į kitas pareigybes buvo skiriama pasikonsultavus su DNA vadovu. Paskyrus naujus vadovus, DNA tyrimų tempas išliko toks pat³⁹. Svarbu, kad ši tendencija išliktų ir ateityje.

34 Nuo 2012 m. iki 2013 m. pirmojo pusmečio pabaigos pareikšti 432 kaltinimai 722 atsakovams. Tarp jų – policijos pareigūnai, vietos administracijų pareigūnai, gydytojai, valstybės agentūrų darbuotojai ir pan. 25 proc. atvejų kaltinimai pareikšti *ex officio*. Per tą patį ataskaitinį laikotarpį korupcijos bylose priimti 266 galutiniai teismo sprendimai dėl 332 atsakovų (apkaltinamieji nuosprendžiai priimti dėl 92,77 proc. atsakovų). Tik 20,78 proc. atvejų skirta įkalinimo bausmė.

35 Taip pat žr. 2014 m. sausio mėn. BTM ataskaitą: http://ec.europa.eu/cvm/docs/swd_2014_37_en.pdf.

36 Pagal Rumunijos teisę DNA, Generalinės prokuratūros ir Kovos su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu direktorato (DIICOT) vadovus skiria Rumunijos Prezidentas, remdamasis teisingumo ministro pasiūlymu ir Aukščiausiosios magistratų tarybos patariamąja nuomone. Teisingumo ministras turi prerogatyvą į prokuroro pareigas siūlyti bet kurį asmenį – tai nedraudžiama, jeigu jis siūlomas pagal skaidrumo ir profesionalumo kriterijus atitinkančią procedūrą.

37 http://ec.europa.eu/cvm/docs/swd_2014_37_en.pdf.

38 *Idem*.

39 Žr. statistinius duomenis, pateiktus šio skirsnio pradžioje.

Renkamų ir skiriamų pareigūnų atskaitomybė ir sąžiningumas

Rumunija yra sukūrusi reikalingą sistemą, pagal kurią traukiama baudžiamojon atsakomybėn už aukšto lygio korupciją ir atliekami nepriklausomi turto ir galimų interesų konfliktų bei valstybės tarnautojų veiklos nesuderinamumo tyrimai – tai yra svarbūs kovos su korupcija politikos aspektai. Aukšto rango pareigūnams taikomi griežti reikalavimai deklaruoti turta, jų turto deklaracijos yra viešai prieinamos. Tačiau politinė parama galiojančiai sąžiningumo užtikrinimo sistemai tiek teisėkūros, tiek instituciniu požiūriu buvo nenuosekli⁴⁰.

Nuo 2008 m. ANI nustatė daugiau negu 469 veiklos nesuderinamumo atvejus, 194 administracinio ir baudžiamojo pobūdžio interesų konfliktus, 46 nepagrįsto praturtėjimo atvejus ir 346 galimas nusikalstamas veikas ir skyrė daugiau nei 5 200 baudų už turto deklaravimo teisės aktų pažeidimus. Tarp pareigūnų, dėl kurių ANI vykdė tyrimus, buvo: 50 parlamento narių, 12 apskričių tarybų pirmininkų ir pirmininkų pavaduotojų, 10 ministrų ir valstybės sekretorių, per 700 vietas išrinktų pareigūnų, valstybinių įmonių agentūrų vadovų, policijos pareigūnų, teisėjų ir kt. Per pastaruosius penkerius metus daugiau kaip 80 proc. ANI sprendimų dėl veiklos nesuderinamumo ir interesų konfliktų buvo galutinai patvirtinti. Tačiau būta svarbių atvejų, kai po ANI sprendimų tolesni veiksmai nebuvo pakankami⁴¹.

Parlamento sprendimai sąžiningumo klausimais bei tolesni veiksmai, susiję su ANI sprendimais dėl interesų konfliktų ir veiklos nesuderinamumo, nebuvo nuoseklūs. Kai šie sprendimai galutinai patvirtinami, atitinkami išrinkti pareigūnai turėtų būti atleidžiami iš pareigų. Tačiau nuo 2012 m. vidurio teisminės institucijos turėjo du kartus kreiptis į Konstitucinį Teismą, nes parlamentas nenorėjo nutraukti parlamento narių įgaliojimų po to, kai buvo priimti galutiniai teismo sprendimai dėl jų veiklos nesuderinamumo. Paskutiniai tokie atvejai buvo 2013 m. rudenį, jie buvo susiję su ANI sprendimu dėl Senato nario veiklos nesuderinamumo. Sprendimą patvirtino Aukščiausiasis kasacinis ir teisingumo teismas, tačiau Senatas jo nevykdė. Todėl Konstitucinis Teismas turėjo dar kartą įsikišti ir priimti sprendimą dėl įstatymų leidžiamosios valdžios ir teisminės institucijos veiklos konflikto konstituciniu požiūriu⁴². Nuo tada Senatas nesiėmė jokių veiksmų.

Dėl to, kad parlamentas neįgyvendino kai kurių ANI galutinių sprendimų, sumenko pasitikėjimas jo ryžtu kovoti su korupcija. Be to, išrinkti pareigūnai teikiamais teisės aktų pasiūlymais dažnai gerokai kenkė ANI instituciniam stabilumui.

Pastaruosiu metu būta plataus masto viešų diskusijų, ar nereikėtų iš dalies pakeisti išrinktiems vietos valdžios pareigūnams taikomo teisės akto dėl veiklos nesuderinamumo. Jis iš esmės buvo susijęs su draudimu dalyvauti vietos valstybinių arba valstybės kontroliuojamų bendrovių ir bendruomenių plėtros asociacijų (kurios yra atsakingos už sutarčių dėl komunalinių paslaugų teikimo savivaldybėms sudarymą) stebėtojų tarybose. Šis klausimas iškilo, kai ANI nustatė šių teisės nuostatų pažeidimų. Veiklos nesuderinamumo taisyklės, susijusios su valstybinių arba valstybės kontroliuojamų bendrovių tarybomis, labai padeda užkirsti kelią korupcijai ir interesų konfliktui viešųjų pirkimų srityje ir vykdyti viešųjų sutarčių priežiūrą, taip pat imtis priemonių, kai yra sąsaja su politinės partijos ar rinkimų kampanijos finansavimu.

---

40 http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2014_37_en.pdf

41 http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2014_37_en.pdf

42 <http://www.ccr.ro/noutati/COMUNICAT-DE-PRES-70>

Be to, parlamento sprendimai panaikinti imunitetą iki šiol buvo nenuspėjami⁴³. Parlamento nariai neturi imuniteto nuo baudžiamosios veikos tyrimų, tačiau turi imunitetą nuo kardomojo kalinimo ir kratos. Vis dėlto parlamento narių, kurie yra arba buvo ministrai, imunitetas apsaugo juos nuo nusikalstamų veikų, susijusių su ministro pareigomis, tyrimo ir šiais atvejais kykla ypatingų sunkumų. Pagal imuniteto panaikinimo procedūras nereikalaujama, kad parlamentas pagrįstų savo sprendimus. Trijose 2012 ir 2013 m. bylose Deputatų rūmai balsavo prieš buvusių ministrų imuniteto panaikinimą, kai šiems grėsė tyrimas dėl kaltinimų korupcija, ekonominiais nusikaltimais ir rinkimų klastojimu.

2013 m. sausio mėn. parlamentas pritarė parlamento narių statuto daliniams pakeitimams. Tačiau, juos apskundus Konstituciniam Teismui, jie neįsigaliojo iki 2013 m. liepos mėn. Rašant šią ataskaitą įgyvendinimo taisyklės ir naujasis elgesio kodeksas⁴⁴ dar nebuvo priimti. Nors kai kurios pasiūlytos naujos nuostatos, visų pirma susijusios su galutinių sprendimų dėl veiklos nesuderinamumo vykdymo užtikrinimu, yra sveikintinos, jų veiksmingumas paaiškės tik po tam tikro laiko⁴⁵.

2013 m. gruodžio pradžioje parlamentas priėmė kelis Baudžiamosio kodekso pakeitimus – be kita ko, iš valstybės tarnautojų apibrėžties išbraukti parlamento nariai, Prezidentas ir laisvųjų profesijų atstovai. Taigi šių kategorijų atstovų nebebuvo galima apkaltinti korupcija viešajame sektoriuje. Be to, priimta (dalinių) pakeitimų, kuriais gerokai sumažinta baudžiamosios teisės nuostatų dėl interesų konfliktų taikymo sritis. Po šių pakeitimų kykla didelių abejonių dėl išrinktų pareigūnų įsipareigojimo laikytis sąžiningumo ir kovos su korupcija standartų. 2014 m. sausio mėn. Konstitucinis Teismas nustatė, kad visi šie pakeitimai prieštarauja Konstitucijai⁴⁶.

Teisminių institucijų sąžiningumas

Nuo 2006 m. sausio mėn. iki 2012 m. ketvirto ketvirčio DNA pareiškė kaltinimus 23 teisėjams ir 30 prokurorų. Tuo pačiu laikotarpiu galutiniai apkaltinamieji nuosprendžiai dėl korupcijos pateikti 12 teisėjų ir 11 prokurorų. Per pastaruosius metus šešios bylos buvo susijusios su Aukštojo teismo teisėjais, įskaitant skyrių vadovus. Jiems pareikšti kaltinimai kyšininkavimu, prekyba poveikiu ir bendrininkavimu vykdant kitas nusikalstamas veikas⁴⁷. Dviem Aukščiausiosios magistratų tarybos nariams pareikšti kaltinimai korupcija. Siekiant įvertinti skirtų sankcijų atgrasomąjį poveikį, reikia toliau stebėti situaciją⁴⁸. Naujausios bylos buvo susijusios su įvairių lygmenų teisminėmis institucijomis. Išaiškinti tinklai, kuriuose teisėjai, advokatai ir atsakovai vykdė prekybą įtaka, kad užsitikrintų palankius teismų sprendimus, be to, prokurorai saugojo tam tikrus nusikalstamus tinklus nuo tyrimų. Įtariama, kad vienoje byloje kyšių vertė siekė 1 mln. EUR. Kitoje byloje dviem prokurorams⁴⁹, vienam teisėjui ir vienam policijos pareigūnui pareikšti kaltinimai

---

43 Nuo 2007 m. iki 2012 m. vidurio DNA per Generalinę prokuratūrą parlamentui pateikė 7 prašymus panaikinti parlamento narių imunitetą, kad būtų galima pradėti tyrimus, ir 5 prašymus Rumunijos Prezidentui, susijusius su ministrų ir buvusių ministrų tyrimais. Parlamentas patvirtino 5 iš šių 7 prašymų, o likusius atmetė. Prezidentas patvirtino visus prašymus. Kitu atveju, susijusiu su parlamento nariu (buvusiu ministru), parlamentas atmetė prašymą išplėsti baudžiamąjį tyrimą, kad jis apimtų ir kitas baudžiamąsias veikas. Parlamentas taip pat atmetė prašymą, susijusį su vieno parlamento (buvusio ministro) krata. Nuo 2007 m. iki 2013 m. vidurio pateikti trys prašymai dėl parlamento narių prevencinio arešto: vienas prašymas atmestas, du kiti patvirtinti.

44 Siekdamas pasikonsultuoti, 2013 m. gruodžio mėn. Deputatų rūmų Pirmininkas kodekso projektą nusiuntė Europos Parlamentui.

45 http://ec.europa.eu/cvm/docs/swd_2014_37_en.pdf.

46 <http://www.ccr.ro/noutati/COMUNICAT-DE-PRES-75>.

47 Nusikalstama veika visų pirma buvo susijusi su informacijos apie leidimą atlikti kratą, kitų magistratų areštą ar susekimą, atskleidimu.

48 http://ec.europa.eu/cvm/docs/swd_2014_37_en.pdf.

49 Vienas iš jų tuo metu buvo Aukščiausiosios magistratų tarybos narys, kitas – tos pačios tarybos patarėjas.

bendrininkavimu, kurstymu ir dalyvavimu vykdant baudžiamąją veiką – policijos žvalgybai priklausiusios įslaptintos informacijos naudojimą mainais už pinigus, paslaugas ar kitą nederamą atlygį. Kaltinimai pareikšti DNA ir Generalinės prokuratūros vadovaujamas pareigas ėjusiems asmenims. Aukščiausioji magistratų taryba skubiai sureagavo į šias bylas ir laiku patvirtino prašymus atlikti kratą ir atitinkamiems atsakovams skirti kardomąjį kalinimą, laikinai sustabdė jų įgaliojimus Magistratų taryboje ir paprašė atlikti įvairias patikras, pavyzdžiui, patikrinti, ar buvo manipuliuojama atsitiktinio bylų paskirstymo sistema.

2011 m. pabaigoje Aukščiausioji magistratų taryba priėmė teisminių institucijų sąžiningumo užtikrinimo strategiją ir atitinkamą veiksmų planą, kurio tikslas buvo, be kita ko, patobulinti sąžiningumo taisykles ir drausminės atsakomybės mechanizmus⁵⁰. Teismų inspekcija, kuri šiuo metu yra savarankiška įstaiga, buvo sustiprinta ir ėmėsi savo metodikos gerinimo priemonių. Nauji teisės aktai dėl magistratų drausminės atsakomybės padeda užtikrinti veiksmingesnes drausmines procedūras⁵¹. Šiais teisės aktais taip pat sukurta galimybė laikinai sustabdyti magistratų įgaliojimus, kol vykdomas drausminis tyrimas. 2013 m. rugpjūčio mėn. Aukščiausioji magistratų taryba patvirtino Teisingumo ministerijos pasiūlymą panaikinti specialias pensijas⁵² magistratams, kuriems pateikti galutiniai apkaltinamieji nuosprendžiai dėl sąmoningos korupcijos arba nusikalstamos veikos, susijusios su jų įgaliojimų vykdymu, ar bet kokios kitos nusikalstamos veikos, kenkiančios teisminių institucijų reputacijai. Teisės akto pasiūlymui 2013 m. rugpjūčio mėn. pritarė vyriausybė, šiuo metu jis pateiktas priimti parlamentui.

Viešieji pirkimai

Viešieji pirkimai sudaro didelę Rumunijos ekonomikos dalį. 2011 m. Rumunijoje viešieji darbai, prekės ir paslaugos sudarė 24,6 proc. BVP. Tais pačiais metais oficialiajame valstybės leidinyje paskelbtų viešųjų pirkimų konkursų vertė, kaip visų išlaidų viešiesiems darbams, prekėms ir paslaugoms procentas, siekė 30,9 proc.⁵³ Nors sukurta viešųjų pirkimų įstatyminė bazė, dėl dažnų pakeitimų ir nevienodos praktikos bei nepakankamų atitinkamų institucijų nurodymų suinteresuotiesiems subjektams kyla neaiškumų⁵⁴. Dėl vienas po kito atliktų pakeitimų kilo painiava dėl viešųjų pirkimų teisės aktų taikymo srities, kiek tai susiję su valstybinėmis ir valstybės kontroliuojamomis įmonėmis. Be to, būtų galima užtikrinti didesnę teismų ir peržiūros institucijų sprendimų nuoseklumą. Nacionaliniu lygmeniu neskelbiamų derybų procedūra vykdoma gerokai dažniau negu vidutiniškai ES (15 proc. visų viešųjų pirkimų procedūrų; ES vidurkis – apie 5 proc.)⁵⁵.

Per 2013 m. „Eurobarometro“ apklausą dėl korupcijos⁵⁶ verslo sektoriuje dirbantys respondentai rumunai pažymėjo, kad viešojo pirkimo procedūrų srityje plačiai paplitusi tokia praktika: konkurso dalyvių dalyvavimas rengiant specifikacijas (49 proc.), neaiškūs atrankos arba vertinimo kriterijai (56 proc.), interesų konfliktai vertinant pasiūlymus (57 proc.), specifikacijos rengiamos

50 <http://www.csm1909.ro/csm/index.php?cmd=0901>.

51 2012 m. Įstatymas Nr. 24, kuriuo iš dalies keičiamas 2004 m. Įstatymas Nr. 303 dėl teisėjų ir prokurorų statuto ir 2004 m. Įstatymas Nr. 317 dėl Aukščiausiosios magistratų tarybos.

52 Šios pensijos skiriamos tik magistratams ir joms netaikomos bendros pensijų taisyklės. Šios pensijos gerokai didesnės negu įprastos.

53 http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/modernising_rules/public-procurement-indicators-2011_en.pdf.

54 Šioje srityje dažnai priimami vyriausybės skubūs potvarkiai (VSP), taip pat iš dalies keičiami teisės aktai, todėl atsiranda teisinis nestabilumas, potvarkiai ir teisės aktai nevienodai įgyvendinami. Pavyzdžiui, VSP Nr. 34/2006 dėl viešųjų pirkimų, kuris nuo 2012 m. gruodžio mėn. iki 2013 m. birželio mėn. iš dalies pakeistas keturis kartus (VSP Nr. 77/2012, VSP Nr. 31/2013, VSP Nr. 35/2013 ir Įstatymu Nr. 193/2013).

55 2011 m. duomenys.

56 2013 m. greitoji „Eurobarometro“ apklausa Nr. 374.

konkrečioms įmonėms (59 proc.), netinkamas nenumatytų skubos pagrindų naudojimas pateisinant nekonkurencines arba supaprastintas procedūras (51 proc.) ir konkurso dalyvių tarpusavio susitarimai (53 proc.). 64 proc. manė, kad korupcija vykdant viešuosius pirkimus yra plačiai paplitusi nacionaliniu lygmeniu (ES vidurkis – 56 proc.), o 59 proc. – kad ji plačiai paplitusi vietos lygmeniu (ES vidurkis – 60 proc.). 2012 m. Rumunijos viešosios politikos instituto tyrimo duomenimis, 90 proc. respondentų rumunų manė, kad viešųjų pirkimų procesas yra korumpuotas, nes jis nepakankamai skaidrus, sąžiningas ir konkurencingas⁵⁷. Tai –vienas didžiausių rodiklių ES. Nors šie rodikliai nebūtinai tiesiogiai susiję su korupcija, jie atskleidžia rizikos veiksnius, dėl kurių didėja korupcijos grėsmė viešojo pirkimo procedūrų srityje.

Kaip rodo išorės auditai, apklausos ir tyrimai, Rumunijos nacionalinėje viešųjų pirkimų sistemoje būna nemažai pažeidimų ir interesų konfliktų ir kyla didelė korupcijos rizika⁵⁸. Tarp dažniausių pažeidimų, kurie gali rodyti didesnę korupcijos riziką, yra nepakankamas skaidrumas visuose viešojo pirkimo etapuose, pernelyg trumpi pasiūlymų pateikimo terminai, pradinės informacijos apie konkurso procedūrą pakeitimai, kurie skelbiami tik nacionaliniu lygmeniu, pernelyg griežti atrankos kriterijai ir netinkami arba dirbtiniai pasiūlymų vertinimo algoritmai⁵⁹. Kita per išorės auditus ir tikrinimus nustatyta praktika – rengiamos konkrečioms kandidatams palankios specifikacijos, be to, kai kurios perkančiosios organizacijos nemažą dalį savo viešųjų pirkimų sutarčių tiesiogiai sudaro su labai riboto rato ekonominės veiklos vykdytojais, nepagrįstai naudodamosi neskelbiamų derybų procedūra ir nepaskelbusios konkurso. Dabartiniuose viešųjų pirkimų teisės aktuose nėra aiškių nuostatų dėl darbuotojų perėjimo iš viešojo sektoriaus į privatųjį (ir atvirkščiai) praktikos. Taip pat nepakankamai informuojama apie interesų konfliktus, galinčius kilti dėl tokios praktikos.

Viešųjų pirkimų procedūrų priežiūros reikmėms sukurta sudėtinga institucinė struktūra⁶⁰. Tačiau dar nenustatyta, ar vidaus ir išorės kontrolės mechanizmai veiksmingi. Nėra visapusiškai užtikrintas Rumunijos viešųjų pirkimų priežiūros institucijos nepriklausomumas. Be to, institucinė sistema yra pernelyg sudėtinga, o dėl riboto tarpinstitucinio bendradarbiavimo taikoma skirtinga praktika. Dėl to lieka nenustatyti dideli pažeidimai ir už juos nenubaudžiama. Šioje srityje veikla nepakankamai veiksminga ir skaidri dar ir dėl to, kad perkančiosios organizacijos nepajėgia parengti tinkamų konkurso dokumentų, nustatyti tinkamų atrankos ir sutarčių skyrimo kriterijų, įvertinti pasiūlymų arba įdiegti grėsmių nustatymo mechanizmų. Nacionalinė viešųjų pirkimų reglamentavimo ir stebėjimo institucija (rum. ANRMAP) šiuo metu rengia perkančiosioms institucijoms skirtas aiškinamąsias gaires dėl įvairių valdymo ir procedūrų aspektų, įskaitant interesų konfliktus.

---

57 Adrian Moraru, Elena Iorga, Loredana Ercus (2012) „Viešųjų pirkimų Rumunijoje skaidrumas, nešališkumas ir konkurencingumas“, Viešosios politikos institutas: <http://www.ipp.ro/pagini/transparen355a-corectitudine-351i-1.php>.

58 REGIO GD užsakymu „Deloitte“ atliktoje ataskaitoje pateikiama išsami informacija apie esamus Rumunijos viešųjų pirkimų sistemos trūkumus. Į šią ataskaitą taip pat atsižvelgta rengiant šį vertinimą. Rumunijos valdžios institucijos ataskaitą paskelbė viešai: <http://www.sn-seap.ro/wp-content/uploads/2012/07/DG-Regio-Third-Interim-Report-Part-C-FINAL-RO-version.pdf>.

59 „Korupcijos ES viešųjų pirkimų srityje nustatymas ir mažinimas. Tiesioginės korupcijos ir kitų elementų kainos įvertinimo metodikos, skirtos ES vertinimo mechanizmui kovos su korupcija srityje, kūrimas“ (*Identifying and Reducing Corruption in Public Procurement in the EU – Development of a methodology to estimate the direct costs of corruption and other elements for an EU-evaluation mechanism in the area of anti-corruption*), 2013 m. birželio 30 d., „PricewaterhouseCoopers“ ir ECORYS.

60 Ši ministro pirmininko koordinuojama institucija yra atsakinga už viešųjų pirkimų reguliavimą ir stebėjimą (įskaitant sistemingą konkurso dokumentų *ex ante* kontrolę ir viešųjų pirkimų procedūrų *ex post* kontrolę remiantis rizikos vertinimu). Valstybės finansų ministerijos Centrinis viešųjų pirkimų koordinavimo ir tikrinimo padalinys (rum. UCVAP) yra atsakingas už viešųjų pirkimų procedūrų tvarkingumą *ex ante* kontrolę (procedūros atrenkamos remiantis rizikos vertinimu) – šio padalinio vietos stebėtojai dalyvauja konkursų komitetuose (jų ataskaitos yra patariamojo pobūdžio). Nacionalinė skundų sprendimo taryba (rum. CNSC) yra specialią jurisdikciją turinti administracinė įstaiga, kompetentinga pirmąja instancija nagrinėti skundus dėl viešųjų pirkimų iki sutarčių pasirašymo. Ryšių ir informacinės visuomenės ministerijos Nacionalinis informacinės visuomenės valdymo centras (rum. CNMSI) diegia ir eksploatuoja nacionalinę Viešųjų pirkimų elektroninę sistemą (SEAP).

Elektroninė viešųjų pirkimų sistema (rum. SEAP) veikia, tačiau nepakankamai veiksmingai. Nuo 2013 m. sausio mėn. reikalaujama, kad perkančiosios organizacijos šioje sistemoje pateiktų visus pranešimus apie tiesioginius viešuosius pirkimus, kurių vertė didesnė negu 5 000 EUR. Rumunijos viešosios politikos instituto atliktas tyrimas parodė, kad viešųjų pirkimų vykdymo srityje pasitaiko didelių pažeidimų. Pavyzdžiui, priimami prastesnės kokybės darbai ir prekės negu nurodyta pradiniam pasiūlyme, neskiriamos sankcijos už pavėluotą vykdymą ar pristatymą, net kai vykdymo ar pristatymo laikas buvo vienas iš sutarties skyrimo kriterijų, taip pat beveik neatliekama stebėseną po sutarties paskyrimo.

Naujausiose BTM ataskaitose taip pat pabrėžta, kad korupcijos prevencijos užtikrinimo ir sankcijų skyrimo viešųjų pirkimų srityje padaryta labai nedidelė pažanga⁶¹. Atgrasomosios sankcijos skirtos nedaugelyje teisme nagrinėtų sukčiavimo viešaisiais pirkimais bylų. Nuo 2006 m. sausio mėn. iki 2012 m. ketvirtojo ketvirčio tik 15 pareigūnų pateikti galutiniai apkaltinamieji nuosprendžiai DNA iškeltose bylose. Bylų nagrinėjimas paprastai užtrunka, ir tuo metu, kai atskleidžiama korupcinė veikla, sutartys ar projektai dažnai jau būna įvykdyti. Surengta prokurorų ir teisėjų mokymų viešųjų pirkimų klausimais.

Įgyvendinama decentralizavimo reforma – vyriausybės ir ministerijų lygmeniu priimti atitinkami įstatymų projektai ir administraciniai sprendimai. Atsižvelgiant į korupcijos, interesų konfliktų ir favoritizmo rizikos, apie kurią kalbama šiame ir tolesniame skirsniuose, svarbą ir pobūdį, vykdamas šią reformą būtina užtikrinti veiksmingą jos prevenciją⁶².

Kalbant apie **ES lėšas**, atsižvelgiant į DNA apibendrintus statistinius duomenis, nuo 2006 m. iki 2012 m. Rumunijoje dėl korupcijos ir sukčiavimo netinkamoms reikmėms nukreipta 36 mln. EUR vertės ES lėšų. DNA pareiškė kaltinimus 406 atsakovams, teismai priėmė 82 galutinius sprendimus dėl 127 asmenų. Vietos lygmeniu viešųjų pirkimų srityje korupcijos rizika itin didelė.

Nuo 2010 m. keli Europos Komisijos atlikti auditai parodė, kad Rumunijos viešųjų pirkimų sistemoje esama didelių trūkumų. Tai, kad nacionalinė valdymo ir kontrolės sistema nesugebėjo užkirsti jiems kelio, jų nustatyti ir pašalinti, rodo, kad yra sisteminių problemų. Nustatyta, kad Rumunijos viešųjų pirkimų institucinei sistemai trūksta gebėjimų ir pajėgumų veiksmingai ES lėšų naudojimo kontrolei užtikrinti. Siekiant apsaugoti ES finansinius interesus, dėl šių trūkumų laikinai nutraukti mokėjimai iš struktūrinių fondų. 2011 m. Komisijai taip pat iškilo abejonių dėl 2007–2013 m. Rumunijos programų vykdytųjų asmenų reputacijos. Rumunijos valdžios institucijos atitinkamai pritaikė valdymo ir kontrolės sistemas, priėmė ir įgyvendino finansines pataisas, todėl Komisijai neliko abejonių ir ji atnaujino mokėjimus.

Interesų konfliktai ir favoritizmas

Kaip nurodyta pirmesniame skirsnyje, interesų konfliktai ir favoritizmas yra vienos dažniausių problemų, susijusių su viešųjų lėšų (įskaitant ES lėšas) paskirstymu ir naudojimu tiek centriniu, tiek vietos lygmenimis, o dabartinius prevencijos ir kontrolės mechanizmus sunku vykdyti arba jų poveikis nepakankamai atgrasomas. Viešųjų pirkimų institucijos nustato ir praneša apie gana nedaug interesų konfliktų, palyginti su ANI nustatyta tikrąja šios problemos keliama rizika. Siekdamas ištaisyti šią padėtį, 2013 m. Viešųjų pirkimų institucija (rum. ANRMAP) ir ANI

---

61 http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2013_47_en.pdf ir http://ec.europa.eu/cvm/docs/swd_2014_37_en.pdf.

62 Taip pat žr. 2014 m. sausio mėn. BTM ataskaitoje pateiktą šių klausimų analizę: http://ec.europa.eu/cvm/docs/swd_2014_37_en.pdf.

pasirašė memorandumus dėl integruotos informacinės sistemos, kurios tikslas – užtikrinti galimų interesų konfliktų prevenciją ir nustatymą atliekant *ex ante* kontrolę, įdiegimo.

2012 m. ANI atliko vietos administracijų tyrimą, kuris atskleidė daug interesų konfliktų atvejų⁶³. Daugelis vietos tarybų narių sudarinėjo sutartis su savo įmonėmis arba savo giminaičių valdomomis įmonėmis. ANI nustatė 78 išrinktų vietos pareigūnų veiklos nesuderinamumo ir interesų konfliktų atvejus. 33 iš šių atvejų kilo įtarimų dėl baudžiamojo interesų konflikto, jie perduoti prokuratūrai. Dar 17 atvejų perduota dėl kitų įtariamų baudžiamųjų veikų, įskaitant korupciją ir klastojimą. Paskelbti 75 sprendimai dėl veiklos nesuderinamumo. 24 iš jų pripažinti galutiniais, o dėl 51 pateikti skundai, kurie šiuo metu nagrinėjami teisme.

ANI praneša, kad daugiau nei 80 proc. teismo sprendimų patvirtinami jos pranešimai apie interesų konfliktus ir veiklos nesuderinamumą⁶⁴. Nors tai rodo, kad padėtis pagerėjo, teismų praktika interesų konfliktų srityje tebėra nenuosekli. Panašiose bylose teismai skelbia nevienodus sprendimus. Pavyzdžiui, trimis atvejais, susijusiais su apskričių tarybų pirmininkais, kurie vykdydami pareigas vietos administracijos vardu pasirašinėjo sutartis su savo įmonėmis, du teismai nusprendė, kad būta interesų konflikto, o trečias – kad nebūta. 2014 m. sausio mėn. BTM ataskaitoje taip pat pažymėta, kad reikia imtis papildomų veiksmų, kad taikomos sankcijos būtų atgrasomojo pobūdžio ir kad būtų veiksmingai atlyginama žala viešajam interesui⁶⁵. Skundams, susijusiems su nustatytais interesų konfliktais, išnagrinėti reikia pradėti atskirus teismo procesus, vėliau reikia užtikrinti galutinio sprendimo vykdymą ir panaikinti teisės aktus, atitinkamo pareigūno pasirašytus tuo metu, kai buvo iškilęs interesų konfliktas. Tokiems procesams užbaigti gali prireikti ne vienu metu, o dėl to sankcijos gali būti atidedamos.

Siekiant ištaisyti padėtį, reikia taikyti sistemingesnę požiūrį į *ex ante* patikras – jas geriausiai gali atlikti ANI, jei turės reikiamų išteklių. 2013 m. balandžio mėn. Vyriausybė patvirtino memorandumą⁶⁶, kuriuo ANI pavesta vykdyti sistemingas *ex ante* patikras interesų konfliktams nustatyti, naudojantis nacionaline visų valstybės tarnautojų, kurie valdo ES lėšas, duomenų baze. Ypatingą dėmesį reikia skirti gebėjimams, kurių reikia šiai tikrinimo sistemai įgyvendinti.

Nors interesų konfliktas pagal Rumunijos teisę yra nusikalstama veika, prokuratūros ilgą laiką atitinkamus asmenis baudžiamojon atsakomybėn traukė nenoriai. Pastaruoju metu jos tapo aktyvesnės. 2008–2013 m. į prokuratūrą kreiptasi dėl 138 atvejų, kuriais būta įtarimų dėl baudžiamosios teisės požiūriu svarbių interesų konfliktų. Daugiau kaip pusė iš šių atvejų buvo susiję su išrinktais valstybės tarnautojais. Veiksmingi baudžiamųjų veikų tyrimai dar reti: 7 proc. bylų buvo perduota teismui, dėl kitų 7 proc. atliktas ikiteisminis tyrimas. 36 proc. atvejų nepradėta jokių procedūrų, likusius 50 proc. atvejų nagrinėja prokuratūra. 2013 m. kovo mėn. laikinai einantis pareigas generalinis prokuroras atmetė prokurorų sprendimus nereikšti kaltinimų 15-oje interesų konflikto bylų, iškeltų buvusiems ir tuometiniams parlamento nariams. 2012 m. ir 2013 m. interesų konfliktų bylose pareikšta 20 kaltinimų. 2013 m. viduryje visos prokuratūros, veikiančios prie apeliacinių teismų, parengė regionines interesų konfliktų šalinimo strategijas. Kaip minėta, 2013 m. gruodžio pradžioje parlamentas priėmė Baudžiamojo kodekso pakeitimų: susiaurinta interesų konflikto baudžiamosios veikos apibrėžtis ir jos taikymo sritis, iš jos išbraukti valstybės tarnautojai ir administraciniai sprendimai, taip pat apribotas jos taikymas valdžios institucijų darbuotojams sutartininkams. 2014 m. sausio mėn. Konstitucinis Teismas minėtus pakeitimus paskelbė prieštaraujančiais Konstitucijai.

---

63 http://www.integritate.eu/UserFiles/File/Rapoarte/Raport_ActivitateaANI_Anul2012_CfLegii544_2001.pdf.

64 2008–2013 m.

65 http://ec.europa.eu/cvm/docs/swd_2014_37_en.pdf.

66 2013 m. balandžio 5 d. memorandumas.

Tyrimai rodo, kad Rumunijoje tebekyla problemų skirstant viešąsias lėšas, visų pirma vietos lygmeniu: politinis favoritizmas dažnai ima viršų prieš objektyvius kriterijus ir viešąjį interesą⁶⁷. Siekiant nustatyti politinio klientelizmo viešojo administravimo srityje mastą, nagrinėtos įvairių rūšių lėšos, 2004–2011 m. pervestos iš valstybės biudžeto: nuo rezervo fondų lėšų iki aplinkosaugai skirtų lėšų. Buvo tiriamas šių lėšų paskirstymas, atsižvelgiant į jas skirsčiusių pareigūnų politinius ryšius. Tyrimas atskleidė, kad šie du aspektai buvo glaudžiai susiję ir tai kenkė viešajam interesui. Pavyzdžiui, tyrimas parodė, kad nacionaliniam neatidėliotinos pagalbos nelaimės atveju fondui, kurio lėšos naudotinos gaivalinių nelaimių atveju, darė poveikį visos valdžioje buvusios politinės partijos – siekė nukreipti išteklius partijų reikmėms, nesusijusioms su gaivalinėmis nelaimėmis. Pagrindinei valdančiajai partijai paskirtų lėšų dalis siekė nuo 49 proc. 2004 m. ir 45 proc. 2008 m. iki 62 proc. 2010 m.⁶⁸

Kitas tyrimas parodė esant ir kitų galimybių savo nuožiūra skirstyti asignavimus, skirtus, pavyzdžiui, keliams (apskričių ir kaimo), mokykloms, kaimo vandens sistemoms ir tiltams⁶⁹. Be to, tik 25 proc. Rumunijos savivaldybių geba padengti išlaidas atlyginimams vien iš pajamų, todėl atsiranda didelė priklausomybė nuo savo nuožiūra skiriamų asignavimų. Didžiausių tokių asignavimų (kurių vertė per 1 mlrd. EUR) būta ekonominio pakilimo metais – 2007–2008 m. Šiuo laikotarpiu nustatytas didžiausio lygio klientelizmas.

Klientelizmo tyrimas taip pat parodė, kad būta didžiulių trūkumų valstybės įmonių valdymo ir priežiūros srityje. Taip pat vertintas savo nuožiūra skiriamų asignavimų poveikis balansui. Labiausiai paplitusi praktika – viešųjų pirkimų sutartyse nurodoma didesnė kaina: valstybės įmonės su partneriais, kuriems teikiamas pranašumas, sudaro nekonkurencingas sutartis dėl pirkimo didesnėmis nei rinkos kainomis arba pardavimo mažesnėmis nei rinkos kainomis.

Sveikatos priežiūra

Rumunijos viešojoje sveikatos priežiūros sistemoje labai paplitę neoficialūs mokėjimai. Šią problemą veiksmingai spręsti sunku dėl mažų viešojo sektoriaus gydytojų ir medicinos darbuotojų atlyginimų. 2005 m. Rumunijos sveikatos ministerijos reikmėms Pasaulio banko atliktas nacionalinis tyrimas parodė, kad sveikatos priežiūros srityje neoficialių atsiskaitymų vertė per metus siekia apie 280 mln. EUR⁷⁰. Faktiniai skaičiai gali būti dar didesni.

2013 m. „Eurobarometro“ specialioji apklausa dėl korupcijos parodė, kad 28 proc. respondentų rumunų, kurie per praėjusius metus lankėsi viešosiose medicinos įstaigose, be oficialių mokesčių, turėjo sumokėti papildomų mokesčių, įteikti dovaną ar auką. Tai didžiausias rodiklis ES (ES vidurkis – 5 proc.). Pusė respondentų prieš gaudami medicinos paslaugas manė turintys sumokėti papildomų mokesčių arba įteikti dovaną (tai didžiausias rodiklis ES; ES vidurkis – 19 proc.). 2011 m. atliktas vietos tyrimas parodė, kad tik 33 proc. respondentų manė, kad dėl priemonių sumažėtų sveikatos priežiūros sistemos oficialūs mokėjimai, o 83 proc. manė, kad medicinos darbuotojų atlyginimai maži ir tai esą pagrindinė korupcijos šioje srityje priežastis⁷¹.

---

67 <http://expertforum.ro/extra/harta-bugetelor/EFOR-rap-anual-2013.pdf> ir Rumunijos akademinė visuomenė (2010) „Už suvokimo. Ar Rumunijos valdymas po 2004 m. pagerėjo?“, SAR: <http://www.sar.org.ro/dincolo-de-perceptii-a-devenit-guvernarea-romaniei-mai-integra-dupa-2004-3/>.

68 <http://www.sar.org.ro/dincolo-de-perceptii-a-devenit-guvernarea-romaniei-mai-integra-dupa-2004-3/>.

69 „Expert Forum“ (2013) – „Klientelizmas Rumunijoje“ (*Clientelism in Romania*), EFOR: <http://expertforum.ro/en/clientelism-in-politics-and-administration-conflicts-of-interest-and-preferential-allocations-of-resources/>.

70 „Medicininė priežiūra Rumunijoje reikalauja papildomų išlaidų“ (*Medical care in Romania comes at an extra cost*), 2009 m. kovo 8 d.

71 Rumunijos vertinimo ir strategijos instituto (IRES) atliktas bendro požiūrio į Rumunijos sveikatos priežiūros paslaugas tyrimas, 2011 m.

Įgyvendinant Europos bendrą mokslinių tyrimų projektą ASSPRO CEE (2008–2013 m.) nagrinėti neoficialūs mokėjimai šešiose šalyse⁷². Nustatyta, kad Rumunijoje už ambulatorinį gydymą juos mokėjo 55 proc. sveikatos priežiūros paslaugų gavėjų, už stacionarų – 72 proc.⁷³ 81 proc. respondentų norėtų, kad vietoje dabartinių mokėjimų būtų sukurta sistema, pagal kurią būtų numatytos oficialios priemokos, o 54 proc. pageidautų naudotis privačiomis paslaugoms, užuot mokėję kyšius. 34 proc. respondentų manė, kad neoficialios priemokos neišvengiamos⁷⁴.

Sveikatos apsaugos ministerija svarstė galimybę vykdyti kelis projektus ir strateginius planus neoficialių mokėjimų problemai spręsti, tačiau mažinant šios praktikos mastą iki šiol nepasiekta jokių konkrečių rezultatų. Neseniai bandyta įdiegti karštąsias linijas, kuriomis būtų galima pranešti apie korupciją medicinos sistemoje, tačiau šis projektas žlugo, nes visuomenė buvo per mažai apie jį informuota ir nebuvo linkusi pranešti apie korupciją šiame sektoriuje⁷⁵. Įgyvendinant sveikatos priežiūros reformą apsvarstyta ir keletas kitų priemonių.

2012 m. buvo priimtas įstatymas dėl priemokų, pagal kurį buvo reikalaujama, kad už kai kurias medicinos paslaugas būtų mokama kuponais – taip siekta užkirsti kelią neoficialiems mokėjimams⁷⁶. 2013 m. kovo mėn. pradėtos taikyti priemokos – tik nedidelės fiksuotos sumos – už paslaugas (išskyrus greitosios pagalbos paslaugas).

Sveikatos priežiūros sektoriaus viešųjų pirkimų srityje taikomos bendrosios viešųjų pirkimų taisyklės. Korupcijos rizika kyla net tik viešųjų pirkimų procese, bet ir ankstesniais etapais, susijusiais su nacionalinių vaistų sąrašų priimtimumo nustatymu, viešaisiais pirkimais nacionalinių sveikatos programų reikmėms, taip pat Nacionalinio socialinio sveikatos draudimo fondo vykdomu konkrečiau vaisto, įrangos ar medicinos prietaiso įtraukimu į kompensuojamų ir nemokamų paslaugų sąrašą. Šiuo metu centralizuota viešųjų pirkimų procedūra taikoma tik įsigyjant vaistus, prietaisus ir medžiagas, skirtus nacionalinėms sveikatos programoms. 2013 m. priimtas įstatymas dėl pakartotinio vaistų, medžiagų, prietaisų ir įrangos viešųjų pirkimų centralizavimo, pagal kurį nustatyta, kad Sveikatos apsaugos ministerija yra centrinė perkančioji organizacija⁷⁷.

2011 m. Sveikatos apsaugos ministerijoje sukurtas tarnybinės etikos skyrius, kurio užduotis – rengti ir įgyvendinti strategijas, skirtas kovoti su korupcija ir šalinti jos riziką sveikatos priežiūros sistemoje. Skyrius koordinuoja korupcijos prevencijos ir kovos su ja politiką vykdant viešuosius pirkimus ir skiriant biudžeto asignavimus šiame sektoriuje, tačiau jam nebuvo pavesta spręsti neoficialių mokėjimų problemos. Nuo įsteigimo skyrius patyrė didelių sunkumų, dėl kurių negalėjo atlikti veiksmingų patikrų. Sunkumų kilo dėl nepakankamų skyriaus įgaliojimų, priemonių, finansinių išteklių ir darbuotojų⁷⁸. Skyrius pradėjo kelias patikras, tačiau jų poveikis ir atitinkami tolesni veiksmai dar neaiškūs.

3. TOLESNI VEIKSMAI

---

72 Lenkijoje, Rumunijoje, Vengrijoje, Bulgarijoje, Lietuvoje ir Ukrainoje.

73 20–35 proc. respondentų teko skolintis pinigų, kad galėtų sumokėti už paslaugas, o trečdalis nesikreipė į gydytoją, nes negalėjo sau to leisti.

74 Mihaescu-Pintia C., Florescu S., ASSPRO CEE, 2012.

75 www.medalert.ro.

76 Priemokos apskaičiuojamos kaip gautos sveikatos priežiūros paslaugos vertės procentinė dalis, o bendra suma turi neviršyti 1/12 apdraustojo asmens metinių grynųjų pajamų.

77 2013 m. Įstatymas Nr. 184.

78 http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2012_410_en.pdf.

Korupcija, tiek smulki, tiek politinė, Rumunijoje tebėra sisteminė problema. Nors pastaraisiais metais vykdytos kelios kovos su korupcija reformos, jų rezultatai buvo netvirti ir neilgalaikiai. Specializuotoms teisėsaugos institucijoms, prokurorams ir teisėjams ėmusis veiksmų, pastebėta teigiamų rezultatų baudžiamojo persekiojimo, o pastaruoju metu ir aukšto lygio korupcijos bylų nagrinėjimo srityje. Tačiau politinė valia kovoti su korupcija ir skatinti griežtus sąžiningumo standartus ne visada buvo nuosekli. 2014 m. sausio mėn. BTM ataskaitoje pažymėta, kad, nors daugelyje teisminių institucijų ir kovos su korupcija politikos sričių padaryta pažanga, „tai, kaip lengvai parlamentas nepaisė reformos pagrindų, rodo, kad sutarimo dėl BTM tikslų įgyvendinimo dar tikrai nėra“⁷⁹. Tebekyla abejonių dėl renkamų ar skiriamų pareigūnų atskaitomybės ir sąžiningumo. Reikia ryžtingiau veikti siekiant veiksmingai kovoti su korupcija teisminių institucijų ir sveikatos priežiūros sistemose, taip pat viešųjų pirkimų srityje. Korupcijos prevencijos politika dar nepakankamai išplėtotą ir neveiksmingą.

Aktyviau veikti reikia toliau išvardytose srityse.

- Išsaugoti visas garantijas, užtikrinančias kovos su korupcija institucijų ir teisminių institucijų stabilumą ir nepriklausomumą ir galimybes toliau sėkmingai vykdyti nešališkus **tyrimus ir veiksmingus teismo procesus**, susijusius su aukšto lygio korupcijos bylomis, įskaitant išrinktų ir paskirtų pareigūnų bylas. Siekiant sustiprinti **teisminių institucijų** sąžiningumo standartus, vykdyti nuoseklias prevencines ir informuotumo didinimo priemones, kartu taikyti veiksmingą sankcijų režimą, į šią veiklą aktyviai įtraukiant visus atitinkamus teisminių institucijų subjektus, įskaitant Aukščiausiąją magistratų tarybą, Teismų inspekciją, magistratų asociacijas, teismus ir prokuratūras.
- Įgyvendinti išsamius **išrinktų pareigūnų** elgesio kodeksus ir užtikrinti atitinkamas atskaitomybės priemones ir atgrasomąsias sankcijas už korupciją, interesų konfliktus ar nesuderinamą veiklą. Apsvarstyti galimybę parengti **politinių partijų** etikos kodeksus arba sukurti partijų etikos tarpusavio susitarimus, skatinančius griežtus sąžiningumo standartus. Užtikrinti, kad visi sprendimai dėl **imuniteto panaikinimo** būtų tinkamai pagrindžiami ir skubiai priimami, kad nebūtų jokių teisingumo vykdymo kliūčių.
- Perkančiosioms organizacijoms ir **viešųjų pirkimų** priežiūros institucijoms sukurti vienodas ir veiksmingas prevencijos priemones, ypatingą dėmesį skiriant vietos lygmens interesų konfliktams. Užtikrinti sistemingą stambaus masto viešųjų sutarčių, įskaitant sutartis dėl ES lėšomis finansuojamų projektų, įgyvendinimo stebėseną ir skaidrumą. Užtikrinti interesų konfliktams taikomas teisinės sistemos ir išrinktiems atstovams bei vietos lygmens pareigūnams taikomų veiklos nesuderinamumo taisyklių stabilumą. Sukurti veiksmingesnę sistemą, kuri leistų anksti nustatyti ir pašalinti interesų konfliktus viešųjų pirkimų srityje ir veiksmingai taikyti sankcijas. Veiksmingai įgyvendinti aiškias darbuotojų perėjimo iš viešojo sektoriaus į privatųjį (ir atvirkščiai) taisykles ir didinti informuotumą apie riziką, galinčią kilti dėl tokios praktikos. Sukurti veiksmingus **vyriausybės lėšų paskirstymo** vietos administracijoms ir **valstybės įmonėms** kontrolės mechanizmus ir imtis apsaugos nuo viešajam interesui kenkiančio asignavimo savo nuožiūra priemonių. Stiprinti kovos su korupcija valstybės įmonių viešųjų pirkimų srityje priemones.
- Įgyvendinti veiksmingas neoficialių mokėjimų viešojoje **sveikatos priežiūros** sistemoje mažinimo strategijas, be kita ko, apsvartyti galimybę didinti medicinos darbuotojų darbo užmokestį ir gerinti darbo sąlygas. Užtikrinti reikiamus Sveikatos apsaugos ministerijos tarnybinės etikos skyriaus įgaliojimus, profesionalumą ir veiklos nepriklausomumą, taip

---

79 http://ec.europa.eu/cvm/docs/com_2014_37_en.pdf

pat sudaryti galimybę atlikti veiksmingą sąžiningumo kontrolę, be kita ko, biudžeto ir viešųjų pirkimų srityse. Užtikrinti, kad atsižvelgiant į skyriaus nustatytus faktus būtų imamasi veiksmingų tolesnių veiksmų.